akademikerne

Utvalget om kunstig intelligens (KI) i høyere utdanning

Deres ref: [Deres ref] Vår ref: SH Dato: 23.10.2025

Akademikernes innspill til utvalget om kunstig intelligens (KI) i høyere utdanning

Hovedorganisasjonen Akademikerne organiserer gjennom 13 medlemsforeninger nesten 300.000 medlemmer med mastergrad eller høyere. Akademikerne takker for muligheten til å gi innspill til utvalget om KI i høyere utdanning.

Akademikerne organiserer høyt utdannende arbeidstakere på tvers av sektorer og fagområder. Vi jobber aktivt med kunnskapsinnhenting gjennom panelundersøkelser og rapporter, herunder Akademikerpanelet som kjøres flere ganger i året. Vi har også utarbeidet en ny rapport i samarbeid med Sintef, som har som hensikt å tette kunnskapshullet omkring forholdet mellom kunnskapsarbeid, kunstig intelligens og den norske modellen.

Som et overordnet prinsipp til utvalget mener Akademikerne at KI i høyere utdanning må utvikles slik at det styrker kvalitet, relevans og tillit uten at det hemmer innovasjon. Det er viktig at bruk av KI-verktøy ikke går på bekostning av faglig integritet og skjønn. Sentralt i dette ligger en ansvarlig og transparent bruk.

Samtidig er Akademikerne opptatt av at innføring og bruk av KI vil by på mange muligheter, og at det er viktig å ta den teknologiske utviklingen inn i undervisningen. Vi har de siste årene jobbet spesifikt med hvordan KI påvirker fremtidens arbeidsliv, og viser til kunnskapsrapporten «Kunstig intelligens i kunnskapsarbeid og samspillet med den norske modellen» som er utarbeidet av Sintef på oppdrag fra Akademikerne. Denne rapporten tar for seg spesifikke spørsmål som er interessant for utvalget, og vi stiller gjerne opp til en samtale om overlappende temaer dersom ønskelig.

Vi har strukturert innspillet etter problemstillingene som utvalget har presentert. Våre innspill følger under.

Den største utfordringen med KI i høyere utdanning

Fra Akademikernes ståsted ser vi tre store utfordringer med KI i høyere utdanning:

1. Kompetansegap hos både studenter og faglig ansatte
2. Uklare rammer for ansvarlig og åpen bruk av KI i undervisning og vurdering

Fridtjof Nansens plass 6
0160 Oslo
+47 95 30 90 90
post@akademikerne.no
www.akademikerne.no

3. Vurderingsformer som ikke er tilpasset bruk av KI – samtidig som faglig skjønn og domeneekspertise må bevares

Det er viktig å vektleggerisiko i innføringen av KI inn i høyere utdanning, og møte utviklingen med reell medvirkning og kompetanseutvikling. Funn fra SINTEF-rapporten «kunstig intelligens i kunnskapsarbeid og samspillet med den norske modellen» viser at om lag én av fire som jobber et sted der KI er i bruk opplever å ha fått tilstrekkelig opplæring, og at 44% mener arbeidsplassen har lagt til rette for kompetanseutvikling innen KI. Dette viser at vi ikke har tilstrekkelig kontroll på bruk av KI i arbeidssituasjoner, noe som også utspiller seg i UH-sektoren. Derfor er vi nødt til å tette kompetansegapet gjennom å vektlegge etter- og videreutdanning innen KI for ansatte, forberede oss for økt bruk av KI blant studenter og sikre at rammer for ansvarlig og åpen bruk er i tråd med prinsippet om en risikobasert og teknologinøytral regulering.

Tiårsbildet: Teknologi og høyere utdanning

Det er svært krevende å skulle spå utviklingen i forholdet mellom teknologi og høyere utdanning, spesielt når utviklingen går raskere enn vi i utgangspunktet har mulighet til å omstille oss. Vi må derfor predikere basert på situasjonen slik vi ser den nå, og den tilsier at KI i større og større grad vil integreres i læring, forskning, kvalitetssystemer og utførelsen av administrative oppgaver.

For å opprettholde tillit må vi utarbeide rutiner og systemer som gjør at vi kan stole på nye teknologier, og i dette tilfellet må vi i stor grad lene oss på «den europeiske tilnærmingen» som forsøker å skape en balanse mellom trygg innføring som ivaretar grad av innovasjon og utvikling. Rammeverket som AI-Act gir til medlemslandene har som hensikt å sikre dette. Vi er tjent med at vi om ti år kan se tilbake og være stolte av de avgjørelsen vi tok i dag, og derfor må søkelyset på sikker innføring med stor grad av skepsis og en sunn holdning til innovasjon være førende.

Hvordan forbedre studentene på et KI-preget arbeidsliv?

Akademikerne mener det er helt nødvendig at dagens studenter blir forberedt på at arbeidslivet i større grad enn tidligere lener seg på bruk av nye teknologier, herunder KI. Derfor er det helt nødvendig at de forberedes på en måte som gjør disse studentene i stand til å ivareta faglig integritet inn i arbeidslivet fremover.

Det er udiskutabelt at dette kommer til å treffe bredt. Derfor bør det vurderes at flere studieprogram bør innarbeide tekstkompetansen til KI knyttet til egne fag, herunder kritisk tenking, dataforståelse, etikk/juss (AI-Act) og praktiske ferdigheter. Det er helt nødvendig at ulike KI-verktøy blir sett på som naturlig i studentenes studie- og (fremtidige) arbeidshverdag. Dette bør kobles til domeneekspertise og læringsaktiviteter der studentene redegjør for bruk og begrensninger ved KI.

Hvilke KI-ferdigheter trengs, og skal UH gi spesifikk opplæring?

Det er nærliggende å foreslå at UH-sektoren selv tilbyr sine ansatte og studenter basiskompetanse som gjør dem i stand til å møte utviklingen på en sikker og tilstrekkelig måte.

Samtidig vet vi at dette er krevende og i stor grad vil endre seg med tiden. Det er derfor nødvendig å diskutere hva som forventes og hvordan dette kan løses på en måte som er bærekraftig for sektoren.

Av type basiskompetanse som er nødvendig kan for eksempel ansvarlig og åpen bruk, kritisk evaluering av modeller (inkludert bias/forklarbarhet), dataforståelse og rettslige rammer (AI-Act og opphavsrett) være aktuelt. I tillegg bør basiskompetanse inkluderes en forståelse av hvordan KI integreres i faglige problemløsninger.

Masteroppgaven og andre langsvarsoppgaver

Akademikerne mener at masteroppgaven fortsatt skal være en selvstendig og forskningsnær prestasjon som skal markere at studenten har inngående kunnskap i et fagområde. En fullført mastergrad viser at studenten har analytiske ferdigheter, evnen til å løse komplekse problemstillinger og etablert kompetanse innen vitenskapelig metode.

Tillatt KI-bruk bør være åpen og etterprøvbar, og det bør stilles krav til at bruk av KI-verktøy må beskrives.

Kompetanse hos faglige ansatte

Kompetanse hos faglig ansatte er en forutsetning for at utdanningsinstitusjonene kan forberede studenter på utviklingen innenfor det digitale aspektet ved studiene. Det er helt nødvendig at sektoren etablerer systematisk kompetanseutvikling for faglige ansatte, eksempelvis vurdering av juss/etikk og arenaer for utprøving og deling i et praksisfelleskap.

Det kan formaliseres gjennom et program for ansattkompetanse som kan omfatte kollegaveiledning og korte mikroemner. Det som er viktig er å sette faglige ansatte i stand til å forstå hvilke påvirkning KI har på utviklingen av fagområdet det undervises i, samt hvilke utfordringer og muligheter det bringer inn i den pedagogiske gjennomføringen av studiet.

Særtrekk ved utdanninger som krever annen håndtering

Et av hovedtemaene Akademikerne fokuserer på når det gjelder KI i arbeidslivet, er balansen mellom risiko og innovasjon. Vi må finne gode måter å tilpasse kravene etter hvor stor risiko som er involvert. Fag og situasjoner med høy risiko – for eksempel pasientsikkerhet, saksbehandling, håndtering av sensitive data, vurderinger som ikke kan etterprøves eller tungindustri – bør ha strengere krav til prosesser, åpenhet og kontroll enn områder med lav risiko.

I slike høyrisikofag bør det vurderes utvidet muntlig/klinisk komponenter og loggkrav, samt tydelige grenser for KI-bruk i ferdighetsprøver der etterprøvbarheten er lav.

Med vennlig hilsen,
Akademikerne